Viršutiniajame suardytame sluoksnyje rasta vėlyvos XVI-XIX a. keramikos. Be to, tyrinėjant pylimą, aptikta daug stiklo šukių, datuojamų XIX a. pirmąja puse.

Senovės gyvenvietės pėdsakų ieškota į PR nuo piliakalnio prie apleistų reformatų kapinaičių (1976 m. MMT žvalgomosios ekspedicijos metu šioje vietoje rasta monetėlė ir lipdytos keramikos), į Š nuo piliakalnio, slėnyje tarp piliakalnio ir Širvintos upės bei į P nuo piliakalnio esančioje kalvoje. Tačiau kultūrinio sluoksnio pėdsakų minėtose vietose nerasta.

Aleksejus Luchtanas

GYVENVIETĖ KERNAVĖJE NERIES KRANTE

Geležies amžiaus gyvenvietė yra apie 0,5 km į PV nuo Kernavės (Širvintų raj.) piliakalnių, pirmoje viršsalpinėje Neries terasoje, ariamame lauke. Ji buvo aptikta 1983 m. rudenį ir tais pačiais metais čia ištirta 60 m^2 (žr.: ATL 1982 ir 1983 metais. V.,1984, p. 28-31). 1984 m. VVU Lietuvos TSR istorijos katedra tęsė tyrinėjimus. Ištirti 7 plotai, iš viso 457 m^2. Plotai I-IV tirti V gyvenvietės dalyje, plotas VII (85 m^2) R jos pakraštyje. Kultūrinis sluoksnis smarkiai apardytas ariant, kiek geriau išlikęs tik V gyvenvietės dalyje, čia jo storis siekė 0,4-0,5 m. Plotuose III ir IV buvo surastos dviejų stulpinės konstrukcijos pastatų liekanos. Vieno pastato sienas rėmė masyvūs stulpai, nuo kurių liko šešios 0,5-0,6 m skersmens stulpavietės, 0,15-0,25 m įgilintos į įžemį. Apytikslis pastato dydis 7,5x4 m. Jame surasta geležinė yla ir ankstyvos grublėtosios keramikos. Kitas, greičiausiai gyvenamas 6x4 m dydžio pastatas neturėjo masyvių stulpų karkaso, aptikta tik daugelio 5-8 cm skersmens ir 4-18 cm gylio kuoliukų žymių. Pasta-

to PV dalyje buvo netaisyklingo-pavidalo akmenų grindinys, o centre 115x125 cm dydžio židinys su pasagos formos akmenų vainiku. Židinio vidus dubenėlio formos, apie 0,2 m įgilintas į įžemį. R pastato dalyje aptikta netaisyklinga 1,2x2,4 m dydžio, 0,5 m gylio duobė, kurioje buvo laikoma paruošta molio masė - žaliava puodams lipdyti. Apie 3 m į Š nuo pastato, lauke, 1,6x0,6 m dydžio 0,5 m gylio duobėje buvo geležies lydymo krosnelės liekanos. Jos pagrinde išliko plokščias, kiek įdubęs 35x30x10 cm dydžio akmuo. Krosnelės skersmuo 54-56 cm, iš molio plūktos sienelės 12-20 cm storio, išlikusios iki 35-38 cm aukščio. Krosnelės šachtą užpildė apie 50 kg svorio sukepęs molio-gargažių gabalas.

Iš viso gyvenvietėje surinkta 90 radinių. Beveik visi radiniai ir gausi keramika koncentravosi antrajame pastate 3-4 m spinduliu aplink židinį. Gyvenvietėje aptikta daug įvairios lipdytinės keramikos: daugiau kaip 2400 šukių, iš jų 658 stambesnės. Vyravo ankstyvoji grublėtoji keramika (85%). 40,1% grublėtosios keramikos šukių buvo matyti brūkšniavimo pėdsakai. Molio masėje gausios grūsto granito priemaišos. Puodai buvo briauninės formos, rečiau tiesiomis sienelėmis, plokščiadugniai, sienelių storis 1,3 cm, dugno 1,5 cm. Puodų aukštis 31-33 cm, dugno skersmuo 14-16 cm, angos 24-26 cm. Briauninės formos brūkšniuotoji keramika sudarė 6,8%, lygiu paviršiumi 2,6%, juoda gludintu paviršiumi 0,9%. Ariamame sluoksnyje rasta šiek tiek žiestos keramikos - 1,7%. Be to, aptikta pavienių gyvulių kaulų, darbo įrankių iš akmens, molio, geležies ir kaulo bei keli žalvarinių papuošalų fragmentai. Visiškai nerasta ginklų. Gyvenvietės teritorijoje aptikta titnaginių gremžtukų, skobtelių, kaltelių, retušuotų skelčių, netaisyklingos formos skaldytinių, skaldos. Dalis titnaginių radinių priklausė netoliese buvusiai akmens amžiaus gyvenvietei. Kai kurie išsigimusių formų buvo naudojami dar I m.e. tūkstantmetyje. Taip pat surasta akmeninių trinamų-

jų gimų fragmentų, akmeninių trintuvų. Ypač gausu molinių verpstukų: 37 dvigubo nupjauto kūgio formos, 2 cilindriniai, iš jų vienas profiliuotais šonais. Minėtini molinis liejimo šaukštas bei tiglio fragmentas. Geležiniai dirbiniai negausūs - tai peiliai tiesia nugarėle, ylos bei lazdelinis smiegtukas su nedidele galvute. Gyvenvietėje surastas tik vienas kaulinis dirbinys - adiklis iš elnio rago atšakos. Negausūs ir žalvarinių papuošalų fragmentai - lietas pailgas trikampis kabutis, cilindrėlis ir kt.

1984 m. tyrinėjimai leido patikslinti gyvenvietės chronologiją ir stratigrafiją. Akmens amžiaus radiniai gyvenvietėje atsitiktiniai, šio laikotarpio sluoksnio neaptikta. Tas pat pasakytina ir apie II m.e. tūkstantmečio pradžios radinius - keramiką bei geležinę žeberklo užbarzdą. Intensyviausiai gyvenvietė buvo naudojama I m.e. tūkstantmečio pirmoje pusėje - jos chronologiniai rėmai III-V m.e. amžiai. Apie I tūkstanmečio vidurį ji buvo staiga apleista, gyventojai įsikūrė toliau nuo Neries ketvirtoje virš-šalpinėje terasoje, šalia Lizdeikos kalno ir Pilies kalno, PR dalyje. Gyvenvietės prie Neries III-V m.e. a. medžiaga atspindi sudėtingus etninius, ekonominius ir socialinius procesus, vykusius rytų baltų tarpe. Tuo metu pamažu nyko brūkšniuotosios keramikos kultūra ir formavosi rytų Lietuvos pilkapių kultūra.

Aleksejus Luchtanas

KERNAVĖS PILIES KALNO TYRINĖJIMAI

Pilies kalnas - vienas iš didžiausių pilkalnių Lietuvoje. XIX a. viduryje jį bandė kasinėti L. Kondratavičius-Sirokomlė. Sistemingi jo tyrinėjimai pradėti 1983 m. (žr.: ATL 1982 ir 1983 metais. V., 1984, p. 38-40). 1985 m. VVU Lietuvos TSR istorijos katedra tęsė šiuos tyrinėjimus. Buvo tirti 4 plotai PR aikštelės pakraštyje, iš viso 372 m^2.